

Про наукову роботу Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти у 2019 р. й основні напрями наукових досліджень у 2020 р.

Підвищення вимог суспільства й активне реформування галузі ставлять нові завдання перед закладами післядипломної педагогічної освіти. Інститути післядипломної освіти, виступаючи осередком інтелектуальних ресурсів у регіонах, є ключовими складовими системи неперервної освіти і вирізняються від вищої освіти органічним поєднанням підвищення кваліфікації з методично-консалтинговими функціями.

Важливим напрямом діяльності колективу Волинського ІППО як закладу вищої освіти є наукова діяльність. Наукова робота у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти здійснюється відповідно до законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про освіту», «Про вищу освіту», інших загальногалузевих документів, Положення про наукову діяльність ВІППО, рішень ректорату та вченої ради Інституту.

Згідно з Положенням основними складовими наукової роботи є науково-дослідна, науково-методична, науково-організаційна, інноваційна та редакційно-видавнича діяльність.

Науково-дослідна робота ВІППО – одна із найважливіших форм наукової діяльності.

Наукові дослідження проводяться на загальноінститутському рівні (відповідно до програми наукового проекту), на рівні структурних підрозділів (відповідно до планів наукових лабораторій, кафедр).

Реалізація науково-дослідної роботи колективу Інституту впродовж року здійснювалась у межах науково-дослідного проекту за темою «Професійний розвиток педагогів в умовах освітнього середовища післядипломної освіти» (Державний реєстраційний номер 011U004439, тривалість 2014 – 2019 рр.).

Об'єктивна необхідність даного дослідження була обумовлена модернізацією освіти дорослих відповідно до положень Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), підтверджена необхідністю підготовки педагогів до пілотуванням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2017 р.), викликана актуальними системними змінами в системі післядипломної педагогічної освіти.

Мета проекту полягала в обґрунтуванні, розробці та апробації моделі професійного розвитку педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти.

Основна *ідея* дослідження полягала у розробленні та впровадженні моделі професійного розвитку педагогів, яка враховує умови соціально-педагогічного середовища регіону, узгоджує і впорядковує інновації різних рівнів.

Гіпотезою було передбачено, що реалізація моделі професійного розвитку педагогів буде ефективною за умов:

– використання інноваційних технологій та форм навчання дорослих;

- врахування категорій слухачів і рівня їх професійної компетентності при виборі організаційних форм і педагогічних технологій;
- вибору форм навчального процесу відповідно до специфіки освітнього середовища післядипломної освіти регіону;
- врахування змісту державних стандартів, результатів зовнішнього незалежного оцінювання, сучасних тенденцій у системі виховної роботи;
- застосування програмно-проектного підходу в міжкатестаційний період;
- використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Впродовж реалізації проєкту отримано теоретичні та практичні результати:

- 1) модель професійного розвитку педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти регіону;
- 2) освітні програми професійного розвитку педагогічних працівників різних фахів (більше 40 програм);
- 3) впроваджені інноваційні технології професійного розвитку педагогів;
- 4) освітні проєкти з проблем професійного розвитку педагогів у міжкатестаційний період;
- 5) єдине інформаційне середовище післядипломної педагогічної освіти для професійного розвитку педагогів (на основі сайту Інституту та сайтів, сайтів методичних установ Волинської області);
- 6) інформаційна платформа наукової та дослідно-експериментальної діяльності;
- 7) публікації результатів дослідження.

Матеріали за темою науково-дослідної роботи узагальнено в колективній монографії. Результати науково-дослідної роботи також представлено на Всеукраїнській конференції, матеріали якої розміщені на сайті ВІППО (URL: <http://vippo.org.ua/>).

У 2019 році працівники Інституту презентували індивідуальні наукові дослідження, які здійснювались в межах наукової теми, зокрема брали участь у:

- міжнародних науково-практичних конференціях: 52 особа;
- всеукраїнських науково-практичних конференціях: 55 осіб;
- педагогічних читаннях: 14 осіб;
- наукових семінарах: 42 особи;
- інших заходах: 50 осіб.

Отриманий практичний досвід засвідчив, що реалізація завдань науково-дослідної роботи з теми «Професійний розвиток педагогів в умовах освітнього середовища післядипломної освіти» забезпечила удосконалення якості та ефективності курсової підготовки та навчання в міжкатестаційний період, сприяла виходу за межі традиційних підходів та ієрархій, пошуку нових можливостей, дотримання гнучкості та модульності освітніх послуг, формування інформаційного середовища тощо.

Такий висновок зроблено на основі моніторингових досліджень впродовж реалізації програми, які проводились лабораторією соціологічних досліджень та розвитку освіти «Регіональна система післядипломної педагогічної освіти: сучасний стан та перспективи розвитку».

Рівень задоволеності слухачів курсами підвищення кваліфікації, %

ік	Задоволені повністю	Задоволені частково	Не задоволені	Не визначилися з оцінкою
014	80,12	18,89	0,35	0,64
015	78,4	20	0,5	1,1
016	89	10,5	0,1	0,4
017	82,8	16,6	–	0,6
018	94,33	3,6	–	2,07
019	96,24	3,2	–	0,56

Програма науково-дослідної роботи передбачала включення в наукову діяльність структурних підрозділів (кафедри, лабораторії) за ініційованими тематичними проектними дослідженнями.

1) Кафедра педагогіки і психології (завідувач – Луцюк А. М., кандидат педагогічних наук, доцент) – «Підвищення рівня професіоналізму педагогів як умова інноваційного розвитку освіти».

Результати науково-дослідної роботи в рамках теми кафедри зайшли своє відображення:

- у змісті освітніх дисциплін програм: «Інноваційна педагогіка», «Педагогічна майстерність», «Педагогічна психологія», «Психологія управління», «Комунікативна культура»; «Конфліктологія», «Психолого-педагогічні умови адаптації особистості в освітньому просторі» «Психолого-педагогічні аспекти профілактики насильства в учнівському середовищі»;

- у тематиці навчально-методичних матеріалів, науково-методичних заходів з актуальних питань: Програма виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми, психолого-правова профілактика насильства в учнівському середовищі, профілактика ВІЛ-інфекції та підтримка психосоціального здоров'я в Україні;

- у розробці та реалізації освітніх проектів з проблеми професійного розвитку педагогів у міжтестастійний період («Лідер освітніх інновацій», «Нова школа – новий учитель»).

- створення інформаційного середовища кафедри для професійного розвитку педагогів («Особистість педагога НУШ – психолого-педагогічний аспект»).

2) Кафедра менеджменту освіти (завідувач – Сташенко М. О., кандидат фізико-математичних дисциплін, доцент) – «Формування професійної культури керівника навчального закладу в сучасному освітньому

середовищі». З урахуванням теоретичних напрацювань у галузі освітнього менеджменту було:

- визначено ознаки професійної культури керівника закладу освіти;
- уточнено складові корпоративної культури в умовах інноваційного освітнього простору;
- модель формування професійної культури як складової процесу професіоналізації керівних кадрів
- укладено показники критеріально-рівневого підходу до діагностування сформованості корпоративної культури закладу освіти;
- впроваджено технології формування професійної культури керівників закладів освіти (розроблені тренінги «Серфінг управління» та «Управлінський потенціал»).

3) Кафедра теорії та методики викладання шкільних предметів (завідувач – Дикий О. Ю., кандидат педагогічних наук) – «Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти».

У контексті теми кафедри організовано та проведено регіональні заходи для педагогів різних фахів із врахуванням нових програм та Державних стандартів початкової школи. Запропоновано тематику інноваційної діяльності щодо професійного розвитку педагогів: права культура сучасного вчителя; використання проєктних технологій; технології моделювання, здоров'язбережувальні технології, проєктна та дослідницька діяльність, STEM-технології, формування культури професійного мовлення.

4) Науково-дослідна тема лабораторії освітніх інновацій та координації діяльності РМК (ММК) «Інноваційні моделі підвищення кваліфікації педагогів в умовах неперервної освіти» (завідувач – Поліщук Н. А.).

Науково-дослідна робота здійснювалась через реалізацію програм проєктів з актуальних проблем. Це зокрема: науково-педагогічний проєкт «Професійний розвиток педагогів в умовах децентралізації управління освітою», інноваційний проєкт «STEM-освіта педагога в умовах інноваційного освітнього середовища», «Професійний розвиток педагогів в умовах взаємодії школи й соціокультурного середовища», «Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти».

5) Науково-дослідна лабораторія соціологічних досліджень та розвитку освіти забезпечувала постійний моніторинг реалізації програми науково-дослідної роботи через щорічний соціологічний моніторинг «Регіональна система післядипломної педагогічної освіти: сучасний стан та перспективи розвитку».

Результативна наукова робота колективу та структурних підрозділів має виняткове значення для розвитку усіх стратегічних напрямів Інституту: забезпечення якісного освітнього процесу, розвитку інноваційної діяльності, поглиблення міжнародної освітньої та наукової діяльності, розвитку дослідно-експериментальної діяльності в закладах освіти тощо. Ефективна реалізація наукових досліджень є інструментом підвищення його

конкурентоздатності в освітньо-науковому просторах, в середовищі післядипломної освіти.

Так, протягом року працівники Інституту організували і провели 43 регіональні наукові заходи, з них: 11 науково-практичних конференцій, 17 круглих столів, 8 семінарів, 1 фестиваль, 4 педагогічні читання, 2 вебінари. З них:

кафедра менеджменту освіти – 10;

кафедра педагогіки і психології – 10;

кафедра теорії та методики викладання шкільних предметів – 11;

лабораторія освітніх інновацій та координації діяльності РМК (ММК) –

3;

лабораторія соціологічних досліджень та розвитку освіти – 3;

відділ інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій – 2;

відділ природничих дисциплін, відділ ЗНО та МД, відділ виховної роботи, фізико-математичних дисциплін – по 1 заходу.

Важливо підкреслити, що завдяки реалізації науково-дослідної теми ВІППО створено умови для інноваційного розвитку закладів загальної середньої освіти області. Впродовж останніх 5 років, у межах програми проєкту, працівниками ВІППО здійснюється керівництво дослідно-експериментальною роботою в 30 експериментальних закладах регіонального рівня, забезпечується науково-методичний супровід розроблення, експертизи та запровадження освітніх інновацій, пропонуються до впровадження моделі та перспективний досвід освітньої діяльності педагогічних колективів.

Наукова робота є обов'язковою складовою діяльності наукових та науково-педагогічних працівників, яка реалізовується згідно з індивідуальними планами. Успішне здійснення її забезпечує науковий рівень змісту та методів викладання, впровадження наукових розробок викладачів у навчальний процес; широке залучення до видавничої діяльності, розробки актуальних проєктів, проведення наукових заходів, використання творчого потенціалу для розв'язання проблемних завдань педагогічної науки; розробку перспективних напрямів наукових досліджень.

Наукова робота достатньо широко знайшла своє відображення в готовій науковій, навчально-методичній продукції: від інформаційно-аналітичних матеріалів, оновлених курсів лекцій, спецкурсів до наукових публікацій, навчально-методичних посібників, програм. Працівники Інституту протягом року підготували та опублікували 259 наукових та науково-методичних праць, з них 194 наукові статті, 2 монографії, 2 підручники

Умовою впровадження наукових досліджень та інноваційних продуктів є взаємодія та співпраця із закладами ППО, участь у реалізації науково-дослідних проєктів в рамках Консорціуму закладів післядипломної педагогічної освіти та Українського відкритого університету післядипломної освіти. Здобутками наукової співпраці є організація та проведення науково-практичних конференцій, здійснення фундаментальних та прикладних

досліджень, організація роботи дослідницьких лабораторій. Це зокрема: «Лабораторія інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах децентралізації управління освітою», наукові керівники – П. Олешко, ректор ВППО, Н. Ткачук, проректор з наукової роботи ВППО; тимчасовий творчий колектив «Вивчення проблем і потреб закладів ППО у навчально-методичному і науково-методичному забезпеченні діяльності», керівник – В. Вітюк, проректор з науково-методичної роботи.

ВППО залучає своїх дослідників до наукових заходів, які проводять інші установи; бере участь у конкурсі кращих наукових розробок, проводить щорічно «Дні науки»; видає власні наукові праці, наукові збірники, спеціальні рекламні видання, сприяє публікаціям своїх науковців в авторитетних виданнях.

Науково-дослідна робота у Волинському ППО є динамічною соціально-педагогічною системою, якою необхідно управляти з метою підтримання її цілісності, оптимізації та розвитку. У першу чергу це здійснюється через її планування у відповідному розділі річного плану ВППО на календарний рік, а також роботу вченої ради.

У 2020 році заплановано 86 позицій річного Плану, що спрямовані на забезпечення освітнього процесу, з яких: 15 – безпосередньо на розроблення проблем (науково-дослідні та науково-методичні); 20 – на проведення масових наукових заходів; 4 – координація дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня; 26 – наукове керівництво дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня; 8 – науково-методичний супровід інноваційних проектів; 8 – координація міжнародних програм і проектів; 9 – моніторингові дослідження; 1 – видання колективної монографії «Становлення та розвиток системи післядипломної освіти педагогічних працівників у Волинській області».

У 2020 році розпочато нове наукове дослідження «Проектування інноваційного середовища післядипломної освіти як умова реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога».

Будь-яке наукове дослідження виконується для того, щоб подолати певні труднощі у процесі пізнання нових явищ, пояснити раніше невідомі факти або встановити неадекватність попередніх способів пояснення вже існуючого твердження чи підходу.

У вітчизняному освітньому просторі з'являється численні пропозиції від суб'єктів, що провадять освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогів. Незважаючи на різноманітність пропонованого змісту та форм, заклади післядипломної педагогічної освіти залишаються ведучими у наданні таких послуг. Однак сучасні виклики та вимоги зумовлюють необхідність розвитку інноваційного середовища закладів ППО, яке б виконувало провідну роль у підвищенні кваліфікації педагогів з наданням можливостей для безперервного навчання за індивідуальною освітньою траєкторією.

Складність у вирішенні завдання полягає у відсутності необхідних і достатніх умов, форм, методів, нормативного врегулювання та системи координування цього процесу в середовищі післядипломної освіти.

З огляду на це є необхідність наукового обґрунтування та науково-методичного супроводу проєктування інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти, яке забезпечить умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів.

Проблема, на вирішення якої спрямовано проєкт: створення умов для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагогів та керівників закладів освіти, вільного вибору форм, видів, напрямів, змісту навчання упродовж 5 років в освітньому середовищі післядипломної освіти.

Підсумовуючи вище зазначене та з огляду на необхідність зростання ролі педагогічної науки як базису для підвищення якості професійного розвитку педагогів вважаємо актуальними наведені нижче *перспективні завдання щодо вдосконалення наукової діяльності в Інституті:*

- здійснювати наукові дослідження з урахуванням специфіки закладу післядипломної педагогічної освіти, напрямів реформування вітчизняної освіти;

- підвищити практичну складову результатів науково-дослідної діяльності для створення можливості їх використання в освітньому процесі;

- враховувати під час здійснення науково-дослідних робіт актуальні на сьогодні тематики, пов'язані з новими державними стандартами, сучасними підходами в освітньому менеджменті, питань психологізації освітнього процесу, інклюзивної освіти, профорієнтації тощо;

- збільшити показник публікацій у виданнях, що є в міжнародних наукометричних базах, фахових виданнях;

- організувати якісну роботу щодо наукового керівництва дослідно-експериментальною роботою в закладах освіти;

- активізувати залучення працівників Інституту до проведення наукових досліджень, які здійснюються Національною академією педагогічних наук України;

- активізувати участь неурядових організацій у міжнародних спільних наукових проєктах.

Закладаючи основи для подальшого розвитку науково-дослідної роботи, необхідно ефективно використати потужний науковий потенціал громадських інституцій для переходу до ринково-економічних методів забезпечення діяльності.

Отже, наукова діяльність в освітньому середовищі Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти є основою для створення платформи освітніх змін, формування нової інноваційної реальності в освітньому просторі регіону, забезпечує випереджувальний розвиток та реформування системи освіти.